

SPF

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
Halfjaarverslag januari - juni 2022

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting	04
2.	Inleiding verantwoord beleggen	07
3.	Uitsluitingsbeleid	13
4.	Engagement	18
5.	Bijlagen	27

1. Samenvatting

In het afgelopen halfjaar heeft Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (hierna: het pensioenfonds of SPF) verschillende stappen gezet op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). Hieronder vindt u een korte samenvatting van de relevante beleidsaanscherpingen en implementatiestappen die zijn gezet in het afgelopen half jaar.

We hebben een langetermijndoelstelling vastgesteld voor klimaat

SPF heeft in het afgelopen half jaar een langetermijndoelstelling voor klimaat vastgesteld:

- SPF wil een bijdrage leveren aan het Akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 1,5 graden Celsius. Uiterlijk in 2050 willen wij dat onze beleggingsportefeuille klimaatneutraal is.
- SPF streeft naar een stapsgewijze verlaging van de CO₂ voetafdruk van de beleggingsportefeuille.
- Daarnaast onderzoekt SPF op welke wijze nog meer een bijdrage geleverd kan leveren.

Om deze langetermijndoelen te bereiken, wordt de komende tijd een klimaatimplementatieplan voor de verschillende beleggingscategorieën opgesteld.

ESG maatwerkbenchmark en invulling

SPF heeft in 2021 besloten dat het een deel van de wereldwijde aandelen ontwikkelde landen portefeuille passief wil invullen in een discretionair mandaat, waarbij het maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)-beleid van het pensioenfonds wordt toegepast. SPF maakt daarbij gebruik van een eigen MSCI ESG maatwerkbenchmark. In deze benchmark zijn onder andere de uitsluitingen vanuit het uitsluitingenbeleid van SPF meegenomen, dit bestaat uit de volgende onderdelen;

- uitsluiten van controversiële wapens,
- UN Global Compact schenders,
- tabak,
- steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctische olie- en gas
- en zogenaamde laggards (ondernemingen met een slechte ESG-score van CCC of B).

Daarnaast streeft SPF naar een reductie van de CO₂ voetafdruk van de portefeuille van 30% ten opzichte van de

MSCI-wereld en een ESG-score die minimaal 15% hoger ligt dan de ESG-score van de standaard MSCI-wereld index. Op basis van deze criteria is de ESG maatwerkbenchmark samengesteld door MSCI, afgeleid van de standaard MSCI wereldindex.

De nieuwe portefeuille en de ESG maatwerkbenchmark voor deze portefeuille zijn per 1 juli 2022 geïmplementeerd.

We hebben een stembeleid vastgesteld

In het eerste halfjaar van 2022 heeft SPF het stembeleid vastgesteld. In het stembeleid wordt een duidelijk verband gelegd tussen ESG-factoren en het benoemen van bestuurders en beloningen. SPF stemt tegen de (her-)benoeming van bestuursleden bij een gebrek aan transparantie op het gebied van duurzaamheid en bij een tekortkoming om ESG-risico's adequaat te beheren/beperken. Op basis van het engagementprogramma en de escalatiestrategie kan SPF tegen de (her-)benoeming van bestuurders stemmen die de materiële ESG-onderwerpen in hun bedrijfsstrategie (waaronder het beloningsbeleid) onvoldoende hebben geadresseerd.

Voor het thema klimaat verwacht SPF dat de bedrijfsstrategie is gericht op de doelstelling om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graden Celsius, zoals uiteengezet in het Klimaatakkoord van Parijs en/of dat het bedrijven een plan hebben opgesteld om in 2050 een netto-uitstoot van nul te bereiken.

Ook op het gebied van beloningen worden expliciet ESG-criteria meegenomen. Van de grootste bijdragers aan de CO₂ uitstoot (olie en gas-, staal-, cement- en nutsbedrijven) verwacht SPF een transitieplan dat onderdeel is van de strategie en gekoppeld is aan het beloningsbeleid. Indien dit niet het geval is zal SPF tegen het beloningsbeleid stemmen. Dit is in lijn met de langetermijndoelstelling.

Het volledige stembeleid kunt u op [de website](#) terugvinden. Wat gestemd is per vergadering, is binnenkort op de website in te zien via een interactief systeem.

Hoe gestemd is per vergadering, is binnenkort op de website in te zien via een interactief 'voting disclosure'systeem.

Vanaf 1 juli stemmen we conform ons eigen stembeleid op aandeelhoudersvergaderingen

In het verlengde van de implementatie van het nieuwe aandelen wereld ontwikkelde landen mandaat met ESG maatwerkbenchmark in juli 2022 heeft SPF besloten actief gebruik te maken van haar aandeelhoudersrechten door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Daartoe heeft SPF eerder haar eigen stembeleid vastgesteld dat voor dit mandaat wordt toegepast. Voor het World Equity Fund van Russell, de andere belegging in de portefeuille aandelen wereld ontwikkelde landen, wordt het stembeleid van de manager Russell toegepast. SPF is van mening dat een goede corporate governance belangrijk is voor een stabiele ontwikkeling van een onderneming en het creëren van aandeelhouderswaarde op lange termijn. Door te stemmen kan SPF invloed uitoefenen op de kwaliteit van het bestuur van ondernemingen waarin wordt belegd. SPF hanteert strenge criteria ten aanzien van benoeming en onafhankelijkheid van bestuurders en beloningsvoorstellen. Specifiek zijn de ESG thema's klimaat en gezondheid belangrijk voor SPF. Bij het stemmen over aandeelhoudersvoorstellen voor de discretionaire aandelenportefeuilles wordt aan deze thema's extra aandacht gegeven.

We hebben onze uitsluitingsgronden aangescherpt met staatsbedrijven

Dit halfjaar heeft SPF haar uitsluitingsbeleid uitgebreid door staatsbedrijven van uitgesloten landen (conform het landenbeleid) waarin de staat een meerderheidsbelang (>50% aandelen) heeft toe te voegen. SPF sluit op basis van internationale sancties en schendingen van mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie al landen uit. Door ook staatsbedrijven van deze landen toe te voegen, wordt er een consistent beleid gehanteerd voor de hele portefeuille. Aangezien deze staatsbedrijven direct bijdragen aan het financieren van een repressief regime.

Monitoring Managers op duurzaamheid

Elk jaar worden de vermogensbeheerders van SPF beoordeeld en geëvalueerd, onder andere op het gebied van duurzaamheid. Met ingang van 2022 is er een aparte pijler voor alle MVB-gerelateerde aspecten toegevoegd aan het beoordelingsraamwerk. De beoordeling van de verschillende MVB-aspecten is niet nieuw, maar was tot nu toe onderdeel van verschillende andere pijlers. Om tot een objectief beeld te komen van de MVB-pijler hebben we een vragenlijst opgesteld en uitgestuurd aan vermogensbeheerders. De vragen zijn uiteenlopend en hebben betrekking op het MVB-beleid binnen een organisatie, de integratie van MVB in het

beleggingsproces en het beloningsbeleid bij een vermogensbeheerder. Uit het beoordelen van de ingevulde vragenlijst volgt een score die weer leidt tot een groen, oranje of rode kleur op de MVB-pijler. De score geeft een beeld in hoeverre vermogensbeheerders aandacht en middelen besteden aan MVB.

Deelnemersonderzoek

Begin 2022 heeft SPF een onderzoek uitgevoerd onder haar deelnemers. SPF wilde graag in kaart brengen hoe deelnemers en gepensioneerden denken over MVB en wat zij daarin belangrijk vinden. In het fysiomagazine eind juni 2022 kunt u meer details vinden over het onderzoek. Hieronder alvast enkele highlights: • De meeste deelnemers en gepensioneerden staan (zeer) positief tegenover het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van SPF.

- Een ruime meerderheid vindt het sowieso belangrijk dat er aandacht is voor een duurzame en verantwoorde maatschappij. Ons MVB beleid hoort bij deze tijd en is noodzakelijk voor een leefbare wereld voor toekomstige generaties.
- Zeker 70% van de deelnemers wil dat we zoveel mogelijk maatschappelijk verantwoord beleggen, maar dat mag niet zorgen voor een lager financieel resultaat. En dat snappen we!

Statistieken uitsluiten en engagement

SPF heeft het afgelopen halfjaar haar invloed als belegger en aandeelhouder ingezet om invulling te geven aan het MVB-beleid. Hieronder is een samenvatting gemaakt van de activiteiten op het gebied van uitsluiten en engagement.

Uitsluiten

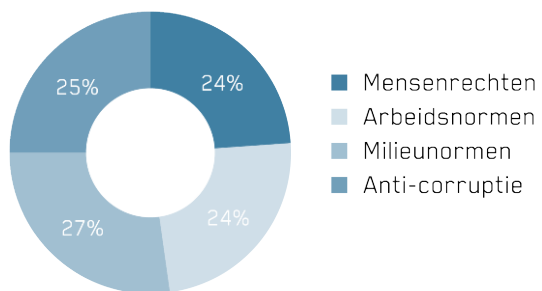
In bepaalde landen, bedrijven of bedrijfstakken investeert SPF niet. Dat kan zijn omdat deze een negatieve bijdrage leveren aan de gezondheid (tabak), klimaat (steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas en arctische olie- en gas) of in strijd handelen met algemene normen die SPF onderschrijft (controversiële wapens). Ook het overschrijden van internationaal geaccepteerde normen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen kan reden tot uitsluiten zijn.

Normatief engagement

SPF vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen die internationaal breed gedragen normen schenden en hen te bewegen tot verantwoord gedrag. Wij noemen dit 'Normatief engagement' of 'Normatieve dialogen' waarbij het doel is om schendingen van normen door bedrijven te stoppen, te voorkomen en waar mogelijk te herstellen. Op dit moment is SPF in gesprek met 86 ondernemingen in het kader van het Normatief engagement programma. In totaal lopen er 127 dialogen. Onderstaand is

weergegeven hoe het programma naar normschending is opgebouwd.

FIGUUR 1.1 ENGAGEMENTPROGRAMMA SPF NAAR NORMSCHENDING

2. Inleiding verantwoord beleggen

SPF past instrumenten van verantwoord beleggen toe bij het beheer van haar vermogen. In deze halfjaarlijkse rapportage leest u over de laatste stand van zaken met betrekking tot deze instrumenten en vindt u terug welke activiteiten door het pensioenfonds zijn ondernomen. Op de website van SPF vindt u beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een kort overzicht van de achtergrond van verantwoord beleggen.

2.1. Wat houdt verantwoord beleggen in?

SPF houdt bij het beleggen rekening met mens, milieu, duurzaam ondernemen en hoe ondernemingen worden bestuurd. Het gaat bij onze beleggingskeuzes om een goed én verantwoord rendement. Daarom besteden wij waar nodig en mogelijk in ons beleggingsbeleid aandacht aan ecologische, sociale en governance (ESG) onderwerpen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door ondernemingen waarin belegd wordt speelt een belangrijke rol.

2.2. Wat zijn de uitgangspunten?

Voor het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid (hierna MVB-beleid) hanteert het pensioenfonds drie belangrijke internationaal geaccepteerde raamwerken voor verantwoord ondernemen, namelijk: het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact), de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights (Guiding Principles).

Het Global Compact heeft betrekking op vier hoofdthema's:

- Mensenrechten;
- Arbeidsnormen;
- Milieu;
- Anticorruptie.

Het UN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlage 5.1). Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, principes van de International Labour Organisation (ILO), de Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling en de VN conventie tegen corruptie. Het UN Global Compact verlangt van ondernemingen dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten,

arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's ook nog consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De Guiding Principles geven internationaal geaccepteerde richtlijnen over hoe ondernemingen met mensenrechten dienen om te gaan. Deze raamwerken en de genoemde thema's vormen een belangrijk uitgangspunt voor ons MVB-beleid.

2.3. Wat doet SPF?

Verantwoord beleggen kan op verschillende manieren worden ingevuld. Daarbij staan diverse instrumenten ten dienste van SPF. Het pensioenfonds kiest voor een combinatie van verschillende instrumenten voor de uitvoering van MVB-beleid. Bij het in praktijk brengen van het MVB-beleid maken wij gebruik van de volgende MVB-instrumenten:

1. Engagement, het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
2. Uitsluitingsbeleid;
3. Doelinvesterings, green bonds; en
4. ESG-integratie, het integreren van duurzaamheidsinformatie in de beleggingsprocessen¹.

De instrumenten en de gemaakte keuzes worden ieder in afzonderlijke hoofdstukken besproken.

¹ Per 1 juli stemt SPF op aandeelhoudersvergaderingen. In het volgend halfjaarverslag wordt een update gegeven over de wijze van stemmen.

2.4. Reikwijdte van het MVB-beleid

SPF maakt voor het beheer van het vermogen gebruik van meerdere externe vermogensbeheerders. Het MVB-beleid kan direct worden toegepast op beleggingen die zijn vormgegeven in eigen beleggingsmandaten. Wanneer SPF echter gebruik maakt van beleggingsfondsen is het niet mogelijk een eigen MVB-beleid toe te passen. Dan is het beleid van de aangestelde fondsbeheerder leidend voor de invulling en uitvoeringen van een eventueel MVB-beleid. Gezien de samenstelling van de huidige portefeuille is het niet mogelijk om het MVB-beleid op alle beleggingen toe te passen. Bij (wijzigingen van) de samenstelling en invulling van de beleggingsportefeuille en managerselectie worden MVB-overwegingen meegenomen.

Aandelen

De wereldwijde aandelenbeleggingen voor ontwikkelde markten en opkomende markten zijn voor het overgrote deel ondergebracht in (multi-manager) beleggingsfondsen bij Russell Investments waarin meerdere institutionele beleggers participeren². Dit betekent dat het niet mogelijk is om de eigen uitgangspunten van het MVB-beleid toe te passen. Wel voert Achmea Investment Management namens SPF een dialoog met ondernemingen in de aandelenportefeuille die UN Global Compact principes hebben geschonden. Russell Investments voert een eigen MVB-beleid, bestaande uit het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, het aangaan van een dialoog met ondernemingen en het uitsluiten van wapens (clustermunitie). Russell Investments rapporteert jaarlijks op hoofdlijnen over het gevoerde MVB-beleid. Het pensioenfonds publiceert deze rapporten op haar website³⁴.

Daarnaast belegt SPF in een tweetal indexvolgende fondsen van BlackRock. Het pensioenfonds heeft gekozen voor ESG-screend varianten van de BlackRock indexoplossingen. Dit betekent dat ondernemingen die betrokken zijn bij productie en distributie van controversiële wapens en ondernemingen die als schender worden aangemerkt van de UN Global Compact principes (mensenrechten, arbeidsnormen, corruptie en milieu) worden uitgesloten. Dit uitsluitingsbeleid wordt toegepast op het BlackRock aandelen Europa beleggingsfonds en het BlackRock aandelen US beleggingsfonds waarin het pensioenfonds belegt.

Voor de discretionaire aandelenmandaten bij Robeco (wereldwijd multi-factor) en Investec (Japan) wordt het MVB-beleid van SPF toegepast.

Vastrentende waarden

SPF heeft voor de Europese bedrijfsobligatieportefeuille een eigen discretionair mandaat. Dit betekent dat het uitsluitingsbeleid direct wordt toegepast op deze

beleggingen. Als gevolg daarvan wordt er niet belegd in leningen van ondernemingen die controversiële wapens of tabak produceren of ondernemingen die de uitgangspunten van het UN Global Compact schenden. Het normatieve engagementprogramma is ook van toepassing op ondernemingen in de Europese bedrijfsobligatieportefeuille.

De wereldwijde High Yield beleggingen zijn ondergebracht in een beleggingsfonds van Achmea Investment Management met onderliggend meerdere externe high yield managers. Producenten van controversiële wapens, tabak en UN Global Compact schenders zijn uitgesloten. Deze uitsluitingen gelden ook voor het Green bond fonds en het Lagere Overheden Kasgeldfonds. Voor deze fondsen wordt het engagement programma van Achmea Investment Management toegepast.

Voor staatsobligaties geldt dat niet belegd wordt in obligaties van landen waaraan de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en/of de Europese Unie een sanctie heeft opgelegd. Per 1 januari 2022 geldt een aangescherpt landenbeleid. Landen worden op voorhand uitgesloten wanneer aannemelijk is dat:

- Er een schending is van het non-proliferatieverdrag;
- Machthebbers op systematische en grove wijze de fundamentele mensenrechten van (hun) burgers schenden;
- Vanwege een hoge mate van corruptie toevertrouwde middelen in dergelijke landen niet ten goede komen aan duurzame ontwikkeling van de economische situatie en welvaart van de bevolking.
- Door de ernst van opgelegde economische sancties de stabiliteit van de waarde van beleggingen in dat land serieus worden bedreigd.

Het landenuitsluitingsbeleid is van toepassing voor de discretionaire staatsobligaties en EMD.

Voor het discretionaire Emerging Markets Debt Local Currency mandaat bij Investec wordt ons MVB beleid toegepast.

De ESG rating van de bedrijfsobligatieportefeuille dient minimaal gelijk te zijn aan de ESG rating van de benchmark.

Alternatieve beleggingen

Bij het selecteren van nieuwe fondsen voor alternatieve beleggingscategorieën houdt SPF rekening met de hiervoor genoemde MVB-uitgangspunten.

Private Equity

Bij de selectie van private equity fondsen beoordeelt SPF zorgvuldig de inspanningen van beheerders op het gebied van ESG en maatschappelijk verantwoord beleggen. Tijdens

² De ESG benchmark voor Aandelen Wereld ontwikkelde landen is per 1 juli 2022 doorgevoerd. De belegging in deze categorie vindt plaats door middel van een discretionair mandaat, waardoor het eigen MVB beleid van SPF van toepassing is.

³ <https://www.fysiopensoen.nl/-/media/sites/fysiotherapeuten/downloads/spf-responsible-investing-russell-investments-2021.pdf>

⁴ <https://www.fysiopensoen.nl/-/media/sites/fysiotherapeuten/downloads/spf-stembeleid-russell-2021.pdf>

due diligence wordt veel aandacht besteed aan de integratie van ESG factoren in de organisatie en de processen. Vragen die beantwoord moeten worden zijn: Heeft de beheerder een voldoende duidelijk beleid geïmplementeerd? Worden ESG risico's in kaart gebracht bij de aankoop van portefeuillebedrijven en worden doelstellingen gedefinieerd om positieve impact te creëren? Op welke manier monitort de manager de voortgang en wordt over ontwikkelingen gerapporteerd? Alle private equity fondsen in de portefeuille hebben een gedegen ESG beleid. Aanvullende afspraken over ESG zijn vastgelegd in side letters met de beheerders.

Met ingang van 2022 is er een 5e pijler toegevoegd aan het beoordelingsraamwerk. Een aparte pijler voor alle MVB-gerelateerde aspecten onderstreept het belang van een goede MVB-integratie in zowel de organisatie als in het beleggingsproces. Daarnaast worden in deze pijler ook verschillende aspecten van het beloningsbeleid beoordeeld. De beoordeling van de verschillende MVB-aspecten is niet nieuw, maar was tot nu toe onderdeel van verschillende andere pijlers.

Tijdens monitormeetingen overlegt SPF met de fondsbeheerders over de ontwikkelingen en voortgang op ESG gebied. SPF spoort de beheerders aan transparantie op dit gebied te blijven vergroten en, indien dit nog niet het geval is, zich te committeren aan de UN Principles for Responsible Investment. We zien over de gehele linie dat beheerders steeds meer aandacht aan MVB besteden.

Hypotheeken

De hypotheekportefeuille wordt ingevuld middels een fondsbelegging bij SAREF. SAREF reserveert jaarlijks een bedrag om consumenten te stimuleren hun woning verder te verduurzamen. SAREF heeft daarbij een relatief hoge PRI score en het heeft een SFDR classificatie van 8. SAREF heeft ESG geïntegreerd in haar beleid door bijvoorbeeld de koppeling met de SDG's Sustainable Development Goals vastgesteld door de VN).

Infrastructuur

Sinds 2020 belegt het pensioenfonds in Infrastructuur via Achmea Investment Management en streeft ernaar om zowel bij de beleidsbepaling, als bij de uitvoering duurzaamheidscriteria te integreren. Daarbij wordt aandacht besteed aan milieu-aspecten, maar ook aan sociaal-maatschappelijke factoren en aan goed fondsbestuur en transparantie (ESG-criteria). Fondsmanagers worden actief aangespoord te beleggen conform de regels van de United Nations Principles for Responsible Investments (UNPRI) en deze regels te ondertekenen. Het pensioenfonds heeft er bewust voor gekozen om met haar infrastructuur beleggingen positieve klimaatimpact te realiseren en heeft dit in de portefeuille vastgelegd met een normallocatie van 25% voor de sector duurzame energie. Tevens worden fondsmanagers gevraagd om de CO₂-footprint van hun portefeuille in kaart te brengen, CO₂-doelstellingen te formuleren en hierover te rapporteren.

⁵ Per 1 mei is Sweco Capital Consultants overgenomen door ASR Real Assets Investment Partners

SPF hanteert bij het selecteren van nieuwe infrastructuurfondsen in haar due-diligence diverse duurzaamheidscriteria en neemt deze criteria ook mee in de weging bij de selectie van de beste fondsen. Daarnaast worden aandeelhoudersvergaderingen van de fondsen bijgewoond en gebruik gemaakt van het stemrecht. De ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid komen aan de orde zowel op de aandeelhoudersvergadering als door middel van engagement en dialoog rechtstreeks met de fondsbeheerder.

Vastgoed

SPF belegt hoofdzakelijk in indirect vastgoed via ASR Real Assets Investment Partners⁵ en streeft ernaar om zowel bij de beleidsbepaling (strategische en jaarplannen), als bij de uitvoering (investerings- en desinvesteringsbeslissingen en monitoring) duurzaamheidscriteria te integreren. Daarbij wordt aandacht besteed aan ecologische, sociale en governance (ESG) aspecten.

Voor de vastgoedportefeuille heeft SPF een MVB-beleid op drie ESG-pijlers. Ten aanzien van de E-pijler wil SPF de CO₂-voetafdruk van de vastgoedbeleggingen reduceren. Hiertoe zal de afdruk in toenemende mate in kaart worden gebracht en reductiedoelstellingen worden gesteld. Ten aanzien van de S-pijler wordt geïnventariseerd of fondsmanagers huurders hebben die op de uitsluitingslijst van het pensioenfonds staan en gaat het de dialoog aan met fondsbeheerders over het thema Gezondheid & Welzijn. Dit sluit goed aan bij het thema Gezondheid van SPF. Op het vlak van de G-pijler wordt transparantie gestimuleerd in bestuur en rapportages en wordt aangedrongen op rapportages volgens maatstaven van de European Association for Investors in Non-Listed Real Estate Vehicles (INREV).

Daarnaast speelt informatie uit de Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB) een rol. Er wordt gemeten welk deel van de vastgoedfondsen participeert in GRESB, welk deel de peer group outperformed en welk deel actief duurzaamheidsdoelen tracht te realiseren met behulp van actiepunten. Ieder jaar worden in de rapportagecyclus de resultaten van de fondsen die deelnemen aan GRESB gedeeld en besproken. Deze scores maar ook andere maatregelen die de fondsmanager neemt in het kader van ESG worden meegenomen in de kwartaalrapportages en beleggingsformulieren van het betreffende fonds.

SPF hanteert bij het selecteren van nieuwe vastgoedfondsen in haar due diligence diverse duurzaamheidscriteria en neemt deze criteria ook mee in de weging bij de selectie van de beste fondsen. ASR bezoekt namens SPF aandeelhoudersvergaderingen van de fondsen en maakt actief gebruik van het stemrecht. Twee maal per jaar wordt aan alle fondsmanagers gevraagd of en in hoeverre huurders in hun huurdersbestand aanwezig zijn die voorkomen op de uitsluitingslijst.

Zie voor verder overzicht het jaarverslag over Vastgoed op de [website](#) van SPF.

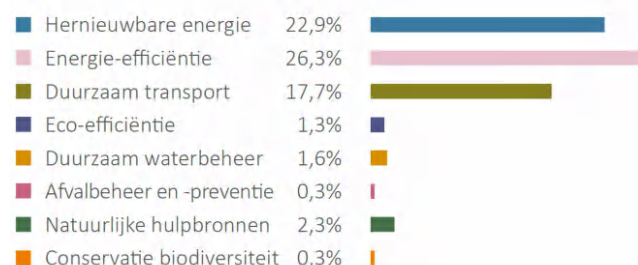
Green bonds

Als onderdeel van de ambities belegt SPF momenteel ruim 4,5% van haar vastrentende waarde portefeuilles in Green Bonds. Voor de staat- en bedrijfsobligatieportefeuilles zijn green bond streefallocaties opgesteld. Deze streefpercentages worden periodiek geëvalueerd. De doelallocatie is in 2021 vastgesteld op 4,5%. Onderdeel is de belegging in het Achmea IM Green Bond Fund.

Green Bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor financiering van duurzame ofwel 'groene' projecten. Deze zijn gericht op het opwekken van hernieuwbare energie, het verbeteren van energie-efficiëntie in gebouwen, duurzaam transport, of duurzaam waterbeheer en afvalbeheer. Financieel gezien hebben Green Bonds globaal dezelfde risicorendementskenmerken als reguliere obligaties, hoewel zich bescheiden verschillen in spread (zowel positief als negatief) kunnen voordoen. De eerste Green Bond werd uitgegeven in 2008, in antwoord op de vraag van beleggers die middels hun beleggingen een bijdrage wilden leveren aan de strijd tegen klimaatverandering. Sindsdien is de markt sterk gegroeid. Om te zorgen dat Green Bonds ook echt groen zijn, heeft de financiële sector criteria ontwikkeld die bepalen welke activiteiten ook echt bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering, dus echt als groen bestempeld kunnen worden. Zo zijn er de Green Bond Principles die vooral gaan over verantwoord beheer van de middelen, zorgvuldige selectie van te financieren activiteiten en transparante verslaglegging over besteding en impact van de beleggingen. Daarnaast heeft het Climate Bond Initiative een Green Bond Standard ontwikkeld met een lijst van duurzame activiteiten die in aanmerking komen voor financiering.

Onderstaand het gebruik van de opbrengsten voor het Green Bond Fund per 30-06-2022:

FIGUUR 2.4.1 GEBRUIK VAN OPBRENGSTEN GREEN BONDS IN GREEN BOND FUND PER 30-06-2022

Er wordt een eigen raamwerk gehanteerd voor het beoordelen van de mate waarin de obligatie als 'groen' kan worden gekwalificeerd. Dit raamwerk is gebaseerd op de criteria ('taxonomie') van het Climate Bond Initiative, dat ook de Green Bond Principles volgt. Daarbij is in het raamwerk ook de eis opgenomen dat het uitgeven van een green bond past binnen de strategie van de uitgevende instelling.

In bijlage 5.4 wordt per beleggingscategorie weergegeven welke MVB-instrumenten SPF toepast.

2.5. Due diligence beleid

SPF heeft in juni 2021 een due diligence beleid opgesteld in lijn met de vereisten van het IMVB-convenant voor pensioenfondsen. Dit beleid is terug te vinden als bijlage van het MVB-beleid van SPF. SPF heeft Achmea IM aangesteld als ESG dienstverlener en heeft Achmea IM de opdracht gegeven om uitvoering te geven aan het MVB-beleid van het Pensioenfonds. Uit hoofde daarvan voert Achmea IM onder andere het due diligence beleid uit en geeft zij uitvoering aan de stem- en engagement activiteiten. Periodiek legt Achmea IM verantwoording af aan SPF.

Door onze beleggingsportefeuille (wereldwijde aandelen en bedrijfsobligaties) te screenen identificeren wij (potentiële) negatieve impact op de samenleving en het milieu. Dit zijn de belangrijkste (potentiële) ongunstige effecten van onze beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Ter beoordeling wordt vervolgens gekeken naar de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of het milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending.

De uitkomsten van de due diligence screening worden gecategoriseerd naar thematische aandachtgebieden en beoordeeld op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtsgebieden van SPF zijn mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie.

Wanneer er een (potentiële) negatieve impact wordt geïdentificeerd, gaan wij de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/verhelpen van de negatieve impact, gaan wij over tot het uitsluiten van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen al op voorhand uitgesloten in verband met structurele schendingen en het niet openstaan voor dialoog om de schending op te heffen. De resultaten van de due diligence screening en de actie die is ondernomen door het pensioenfonds staan vermeld in onderstaande tabel:

TABEL 2.5.1

Per 01-07-2022	Aantal ondernemingen uitgesloten op normatieve gronden	Nieuw normatieve dialogen 2022
Mensenrechten	20	3
Arbeidsnormen	4	6
Milieu	5	8
Anti-corruptie	0	2

In hoofdstuk 3.3 van dit MVB halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten en is tevens aangegeven op basis van welke norm en schending dit plaatsvond. In hoofdstuk 4 van dit MVB-halfjaarverslag staat de voortgang van het normatieve engagement programma vermeld. In hoofdstuk 4.3 staan per thematisch aandachtsgebied de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart.

2.6. ESG integratie

SPF neemt bij voorkeur duurzaamheidsinformatie mee in het beleggingsproces. Dit wordt ESG-integratie genoemd. SPF heeft de overtuiging dat het structureel meewegen van ESG-informatie op de lange termijn bijdraagt aan het verbeteren van de rendement-risico karakteristieken van de portefeuille. SPF bepaalt hierom per beleggingscategorie hoe en in welke mate ESG-integratie strategieën het meest effectief in de praktijk toegepast kunnen worden.

CO₂(e)-emissiereductie (ingangsdatum 1-7-2022)

SPF heeft in de klimaatdoelstellingen verwoord te willen bijdragen aan de doelstelling van het Akkoord van Parijs om de opwarming van de aarde beperkt te houden tot 1,5°C. Bij de samenstelling van de aandelenportefeuille ontwikkelde markten wordt, zoals beschreven staat in de klimaatdoelstelling, een CO₂ reductie doelstelling van 30% meegegeven ten opzichte van de reguliere MCSI Ontwikkelde Markten benchmark.

Best-in-class (ingangsdatum 1-7-2022)

SPF zet in op ESG-integratie via een best-in-class benadering. SPF is van mening dat bedrijven die op ESG-gebied sterk achterblijven bij sectorgenoten, niet in de beleggingsportefeuille horen. SPF heeft besloten om bij het beheer van de aandelenportefeuille ontwikkelde landen een best-in-class benadering toe te passen. Bedrijven met een ESG rating B of CCC worden uitgesloten van belegging. Daarbij wordt als prestatiedoelstelling opgenomen dat er minimaal een 15% betere ESG score is op portefeuilleniveau dan de MSCI Wereldindex, met als restrictie dat de individuele scores op E, S en G ten minste gelijk zijn aan de benchmark.

2.7. Hoe legt SPF verantwoording af?

Transparantie is onafscheidelijk verbonden aan een goed MVB-beleid. Wij doen daarom tweemaal per jaar verslag over de invulling van ons MVB-beleid. Ook rapporteren wij over de wijze waarop instrumenten zijn ingezet op sociale, governance en milieuthema's. De rapportages zijn toegankelijk via de website. De volgende documenten worden gepubliceerd:

1. Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Beleid;
2. Halfjaarlijks Verantwoord Beleggen Verslag;
3. Halfjaarlijks Voortgangsverslag Normatieve dialogen (voor het bestuur: niet publiek);
4. ESG-beleid Russell Investments;
5. Overzicht beleggingen per jaareinde.

3. Uitsluitingsbeleid

Er zijn verschillende redenen waarom wij ervoor kiezen om niet te beleggen in bepaalde ondernemingen. Zo kan het Pensioenfonds ervoor kiezen om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen of ondernemingen die bepaalde controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit van de onderneming, is een engagementbeleid niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen een ander product te produceren. In dat geval hanteert het pensioenfonds op voorhand een uitsluitingsbeleid. Daarnaast kunnen ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen schenden, bijvoorbeeld rondom mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie bij achterblijvende engagementresultaten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen de uitgangsbasis. Het uitsluitingsbeleid van het Pensioenfonds richt zich op drie criteria, namelijk producenten van controversiële wapens, tabaksproducenten, steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas, Arctische olie- en gas en structurele schenders van het UN Global Compact.

3.1. Controversiële Wapens

3.1.1. Definitie controversiële wapens

SPF kiest ervoor niet te beleggen in ondernemingen die controversiële wapens produceren. Wij vinden wapens controversieel wanneer deze onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken en geen onderscheid maken tussen burger- en militaire doelen. Ook na afloop van een conflict veroorzaken deze wapens nog op aanzienlijke schaal slachtoffers en ontwrichten deze de maatschappij en de economie. Dit is de reden dat wij ons beleggingsuniversum op voorhand willen ontdoen van deze producten. In de praktijk gaat het om de volgende wapens:

1. Nucleaire wapens;
2. Biologische wapens;
3. Chemische wapens;
4. Antipersoonsmijnen;
5. Clustermunitie.

Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt het pensioenfonds aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Het volledige uitsluitingsbeleid kunt u terugvinden op de website van SPF.

3.1.2. Samenstelling uitsluitingslijst

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele beleggingsuniversum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt, is dat reden tot uitsluiting.

3.1.3. Uitsluiting controversiële wapens

Verbod beleggen in clustermunitie

Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. Er zijn in het afgelopen jaar geen relevante ontwikkelingen geweest. De ondernemingen op de lijst zijn voornamelijk hetzelfde als op de definitieve lijst van 2021. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmissbruik komt de AFM tot de volgende voorlopige indicatieve uitsluitingslijst voor 2022:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie
2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie
3. LIG Nex1 Co Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie

Zie bijlage 5.3 voor de specifieke ondernemingen die uitgesloten worden.

3.2. Tabaksproducenten

3.2.1. Definitie tabaksproducenten

SPF heeft besloten dat het beleggen in producenten van tabak niet past binnen de uitgangspunten van ons gezondheidsbeleid. SPF maakt de keuze om alle producenten van rookwaar van het beleggingsuniversum uit te sluiten. Wederverkopers van rookwaren, zoals supermarkten, tankstations en luchtvaartmaatschappijen worden niet uitgesloten van het beleggingsuniversum.

Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Deze omzetgegevens zijn afkomstig van de externe en onafhankelijke dataleverancier ISS. Een onderneming wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet meer dan 50% is.

Tweemaal per jaar toetsen wij het beleggingsuniversum op dit criterium. Ondernemingen die aangemerkt worden als betrokken bij tabaksgoederen plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in tabaksgoederen verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang deze onderneming op de uitsluitingslijst staat.

Zie bijlage 5.3 voor de uitgesloten ondernemingen.

3.3. Steenkool, teerzanden, Schalieolie- en gas en Arctische olie- en gas

3.3.1. Definitie

SPF hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien:

1. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkool gerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening.
2. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).

Teerzanden, schaliegas en -olie en Arctisch gas en -olie

Het Pensioenfonds hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van teerzanden, schaliegas en -olie en Arctisch gas en -olie. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit teerzand, schaliegas en -olie en Arctisch gas en olie gerelateerde activiteiten.

De uitsluitingen zijn van toepassing op de niet-staatsobligaties van de discretionair beheerde integrale portefeuille.

In de bijlagen zijn de specifieke uitsluitingen te vinden.

3.4. Normschendingen

3.4.1. Schenders van internationale normen

Naast producenten van controversiële wapens vindt SPF ook dat ondernemingen die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden, moeten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hiervoor hanteert SPF een aantal belangrijke raamwerken als uitgangspunt, namelijk het UN Global Compact, de OESO-Richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de *UN Guiding Principles on Business & Human Rights*. De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's ook de volgende thema's: consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De *UN Guiding Principles* geven handvatten voor staten en ondernemingen hoe mensenrechtenschendingen in de praktijk te voorkomen, te adresseren en te mitigeren.

3.4.2. Vaststelling uitsluitingen

Voor de discretionaire aandelen- en bedrijfsobligatiemandaten wordt vastgesteld welke ondernemingen UN Global Compact principes schenden. Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt jaarlijks (medio-jaar) vast welke ondernemingen betrokken zijn bij schendingen van internationale normen. Leidraad hierbij zijn de principes van het UN Global Compact op het vlak van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en anti-corruptie. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele beleggingsuniversum in de vorm van benchmarks.

Wanneer het onderzoeksbureau heeft geverifieerd dat een onderneming een schending pleegt op één van bovengenoemde principes kan dit aanleiding zijn met de onderneming in dialoog te gaan. SPF spreekt van een structurele schending wanneer de schending na de dialoog ten minste twee jaar nog niet (in voldoende mate) is opgeheven. Dan kan het Pensioenfonds overgaan tot uitsluiting van de onderneming. Beleggingen in uitgesloten ondernemingen worden verkocht. Geen nieuwe aandelen of obligaties worden aangekocht zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Bij een geverifieerde opheffing van de schending zal de onderneming van de uitsluitingslijst worden verwijderd.

In de rapportageperiode zijn onderstaande wijzigingen doorgevoerd in de uitsluitingslijst van structurele schenders.

Ondernemingen waarvoor structurele schending is opgeheven

Het oordeel van **Harel Insurance Investments & Financial Services Ltd** is in oktober 2021 gewijzigd van ROOD naar ORANJE. De onderneming was tot april 2021 betrokken bij de beperking van het recht op zelfbeschikking en daarom aangemerkt als een stelselmatige schender van de VN Global Compact principes. De onderneming was via hun aandeel in het CityPass consortium betrokken bij de bouw van infrastructuur die bijdraagt aan de instandhouding van nederzettingen in bezette gebieden. Deze nederzettingen zijn gebouwd in strijd met tal van de resoluties van de VN Veiligheidsraad en de Vierde Conventie van Genève. Ze vormen een serieuze belemmering voor vrede. Nu CityPass niet langer betrokken is bij het project wordt Harel niet meer als normschender aangemerkt.

Ondernemingen aangemerkt als nieuw structurele schenders normenkader

Elsewedy Electric Co is verantwoordelijk voor het ontwerp en de bouw de Rufiji dam in Tanzania. Het project is herhaaldelijk bekritiseerd door het UNESCO World Heritage Committee vanwege de verwachte negatieve impact die de dam heeft op de aangelegen UNESCO Werelderfgoed locatie, de Selous Game Reserve. Elsewedy verklaarde aan ISS ESG dat het een robuuste milieu-impactanalyse heeft uitgevoerd in lijn met wet- en regelgeving in Tanzania en OECD richtlijnen. UNESCO oordeelde echter dat de uitgevoerde milieu-impactanalyse niet aan aanvaardbare standaarden voldoet. De bouw van de dam, die in juli 2019 is begonnen, wordt naar verwachting in juni 2022 voltooid. Hoewel de International Union for the Conservation of Nature (IUCN) in juni 2021 adviseerde de Selous Game Reserve van de Werelderfgoedlijst te verwijderen, besloot UNESCO de locatie op de lijst te houden, onder andere vanwege de potentiële impact van de Rufiji dam. Elsewedy is tot op heden niet ingegaan op pogingen van ISS ESG om een dialoog op te zetten.

In bijlage 5.3 zijn de specifieke schenders die uitgesloten worden te vinden.

3.4.3. Uitsluiting landen

Landen worden op voorhand uitgesloten wanneer aannemelijk is dat:

- Er een schending is van het non-proliferatieverdrag;
- Machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten van (hun) burgers schenden op grove wijze schenden;
- Vanwege een hoge mate van corruptie toevertrouwde middelen in dergelijke landen niet ten goede komen aan duurzame ontwikkeling van de economische situatie en welvaart van de bevolking.

- Door de ernst van opgelegde economische sancties de stabiliteit van de waarde van beleggingen in dat land serieus worden bedreigd.

Een belangrijk handvat bij het uitvoeren van het uitsluitingsbeleid is de Sanctiewet 1977. SPF hanteert de Sanctiewet 1977 als signaalfunctie om te bepalen of landen voldoen aan bovenstaande uitgangspunten en in aanmerking komen voor uitsluiting op voorhand.

Selectiebeleid

SPF stelt eisen aan landen wat betreft duurzaamheidsprestaties. Prestaties van landen inzake bescherming mensenrechten, bescherming arbeidsrechten, naleven milieuafspraken en corruptiebestrijding worden hiervoor getoetst. Opname van een staatsobligatie in portefeuille wordt alleen overwogen indien duurzaamheidsprestaties van het uitgevende land voldoen aan een vooraf gestelde ondergrens. Deze ondergrens staat symbool voor de verantwoord beleggen uitgangsprincipes van SPF.

De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken:

- Freedom House met de Freedom in the World index,
- ITUC met de ITUC Global Rights index;
- EPI (Yale) met de Environmental Performance Index;
- Transparency International met de Corruption Perception Index.

Het landen uitsluitingenbeleid is van toepassing voor de discretionaire staatsobligaties en EMD.

Staatsbedrijven

In het verlengde van het landenbeleid sluit SPF ook staatsbedrijven gelieerd aan de uitgesloten landen uit van belegging.

In bijlage 5.3 zijn de specifieke landen die uitgesloten worden te vinden.

4. Engagement

Een onderneming is gericht op het maken van winst. Dit streven naar winstmaximalisatie kan echter op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het UN Global Compact, de OESO Richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of de UN Guiding Principles on Business & Human Rights. Wanneer ondernemingen deze internationale richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de lange termijn. Daarom gaat het pensioenfonds in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis bij ondernemingen en het definiëren van 'good practices'. SPF gaat in gesprek met ondernemingen over lange termijn waardecreatie. Zo draagt SPF bij aan het bewaken van het juiste evenwicht en beschermt het haar belangen en die van haar deelnemers.

4.1. Dialoog en de minimale uitgangspunten

Engagement is het aangaan van een dialoog met ondernemingen. Het is een centraal middel in het MVB-beleid van SPF. Met het aangaan van de dialoog willen wij het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, lange termijn waardecreatie stimuleren en tegelijkertijd aandeelhouderswaarde vergroten.

Wij spreken ondernemingen aan die internationaal breed gedragen normen en principes zoals mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen of anticorruptie schenden. Dit noemen wij **Normatief engagement**.

De doelstelling van normatieve engagement

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen is vaak een zaak van lange adem. Voor de engagementtrajecten wordt uitgegaan van een looptijd van drie jaar. Anders dan bij het instrument uitsluiting waarbij pensioenfondsen of beleggingsfondsen op voorhand niet beleggen in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegd wordt in ondernemingen die ter discussie staan, maar we als betrokken belegger het management juist actief aansporen om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Het **Normatieve Engagement** heeft als doel structurele schendingen van UN Global Compact principes, OESO richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die (mogelijk) leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en de media.

In de praktijk leiden deze schendingen vaak tot rechtszaken, die boetes of het uitbetalen van schadeclaims door de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die ook de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren wij uit in samenwerking met ISS ESG.

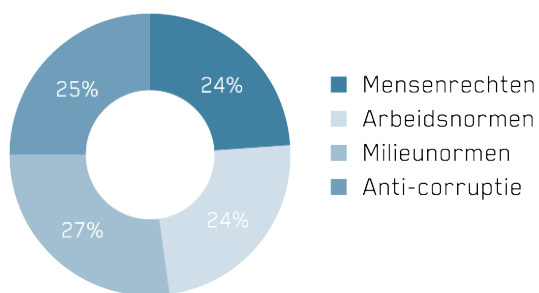
Om tot een selectie van de ondernemingen te komen, die vallen binnen het Normatief engagement programma, wordt een due diligence proces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de UN Global Compact, OESO richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding principles on Business & Human Rights door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een mogelijke schending wordt een dialoog gestart om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze ondernemingen gestart met als doel de schending op te heffen en mogelijke nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

SPF belegt voor het grootste deel van de aandelenbeleggingen in beleggingsfondsen. Ook voor de High Yield beleggingen is een fondsoptlossing gekozen. Daarnaast heeft SPF een discretionair mandaat voor de bedrijfsobligatieportefeuille. Op de bovenstaande beleggingen is het engagement programma van toepassing. Voor de beleggingen in de beleggingsfondsen is het echter niet mogelijk om tot uitsluiting over te gaan indien een dialoog zich niet naar wens ontwikkelt.

4.2. Resultaten en voortgang engagementprogramma

SPF vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen die internationaal breed gedragen normen schenden. Wij noemen dit normatieve engagement. Per 31 juni 2022 maken 86 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken wij over één of meerdere normschendingen. Het aantal normschendingen waarover wij spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 127 dialogen. Onderstaand is weergegeven hoe het programma naar normschending is opgebouwd.

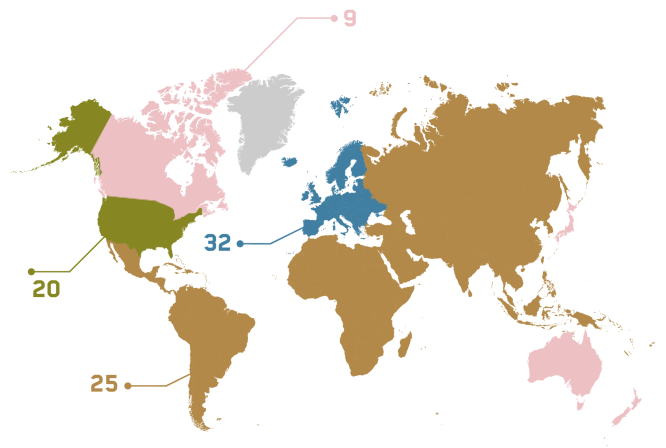
FIGUUR 4.2.1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn gevestigd over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten met 61 dialogen. Wij verdelen deze onder in Europa, Verenigde Staten en Wereld Overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). Daarnaast voeren wij de dialoog met 25 ondernemingen uit opkomende markten. Zie in onderstaande figuur de regionale verdeling van ondernemingen in het normatieve engagementprogramma.

In het afgelopen halfjaar is met 19 ondernemingen een nieuwe dialoog geïnitieerd of een al lopende dialoog opnieuw opgestart.

FIGUUR 4.2.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Voortgang van de lopende dialogen

Iedere dialoog heeft vier onderneming specifieke doelstellingen. Deze doelstellingen worden samengevat in vier mijlpalen, zoals weergegeven in tabel 1. De mijlpalen worden in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren, namelijk: (1) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) er zijn geen maatregelen genomen.

Niet iedere mijlpaal is relevant in een dialoog. Per dialoog is bekeken welke mijlpaal wel of niet relevant is voor de onderneming. Herstel en verhaal is bijvoorbeeld niet in alle gevallen relevant omdat er niet één specifieke groep van benadeelden is of herstel & verhaal al plaats heeft gevonden via het nationale rechtssysteem.

TABEL 4.2.1 MIJLPALLEN

Mijlpalen	
1	Delen van relevante informatie
2	Implementatie van beleid
3	Herstel en Verhaal
4	Opheffen en/of voorkomen

De statistieken over de voortgang van engagementprogramma gaat over het totale engagementprogramma. Alle (positief) afgesloten dialogen zijn uit de statistieken gehaald, waardoor onderstaande statistieken een beeld geeft van de lopende dialogen.

Ten aanzien van de eerste mijlpaal, het delen van relevante informatie, zien we dat in 34% van de dialogen hierop nog geen stappen zijn gezet door de onderneming. Dat kan komen door onwil van de desbetreffende onderneming of omdat de dialoog pas recent van start is gegaan. In totaal is in 54% van de dialogen wel informatie gedeeld, in 2% van de gevallen ook geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 9% van de dialogen heeft de onderneming wel een toezegging gedaan dit te doen.

TABEL 4.2.2 DELEN VAN RELEVANTE INFORMATIE

Indicatoren	Mijlpaal 1: Delen van relevante informatie
 Er zijn geen maatregelen genomen	34%
 Er is een toezegging gedaan	9%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	54%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	2%
 n.v.t.	1%

Voor de tweede mijlpaal, de implementatie van het beleid, zien we dat in 30% van de dialogen de ondernemingen hierop stappen hebben gezet en 1% zijn geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 22% van de dialogen is de toezegging gedaan hierop stappen te zetten en in 30% van de dialogen hebben de ondernemingen zowel geen stappen gezet als toezeggingen gedaan.

TABEL 4.2.3 IMPLEMENTATIE VAN BELEID

Indicatoren	Mijlpaal 2: Implementatie van beleid
 Er zijn geen maatregelen genomen	30%
 Er is een toezegging gedaan	22%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	30%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	1%
n.v.t.	17%

Het mogelijk maken van Herstel & Verhaal, zoals ook benoemd in het IMVB-convenant, is de derde mijlpaal. Hierbij zien we dat in 49% van de dialogen de onderliggende doelstellingen zijn behaald, waarvan geen geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Voor 12% van de dialogen is

deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 4.2.4 HERSTEL EN VERHAAL

Indicatoren	Mijlpaal 3: Herstel en Verhaal
 Er zijn geen maatregelen genomen	31%
 Er is een toezegging gedaan	9%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	49%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	0%
n.v.t.	12%

Bij de vierde mijlpaal, het opheffen en/of voorkomen van de schending, zien we dat in 15% van de dialogen de ondernemingen hierop de onderliggende doelstellingen hebben behaald, waarvan 1% geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Additioneel is in 17% van de dialogen de toezegging gedaan om maatregelen te zullen nemen. In 30% van de dialogen dienen de ondernemingen hier nog stappen op te zetten.

TABEL 4.2.5 OPHEFFEN EN/OF VOORKOMEN

Indicatoren	Mijlpaal 4: Opheffen en/of voorkomen
 Er zijn geen maatregelen genomen	30%
 Er is een toezegging gedaan	17%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	15%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	1%
n.v.t.	37%

Afgesloten dialogen

Voorafgaand aan de rapportageperiode zijn, in het totale engagementprogramma, 42 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de (vermeende) schending. Met 5 ondernemingen is de dialoog voortijdig afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking van de onderneming.

4.3. Normatieve dialogen

Onderstaand is aangegeven welke nieuwe dialogen rond normatieve schendingen zijn geïnitieerd in het afgelopen halfjaar. Het engagementprogramma rond normatieve schendingen wordt uitgevoerd in samenwerking met Achmea IM en gespecialiseerd onderzoeksbureau ISS ESG.

Mensenrechtenschendingen

Het doel van deze dialogen is het opheffen van de geconstateerde of vermeende mensenrechtenschendingen. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen die verband houden met het voorkomen van nieuwe mensenrechtenschendingen. De onderneming moet aantonen dat de schending van relevante UN Global Compact principes, OESO richtlijnen of de UN Guiding principles on Business & Human Rights is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dit vaststelt.

Mensenrechtenschendingen kunnen betrekking hebben op de activiteiten van ondernemingen in landen met controversiële regimes. Door hun activiteiten in deze landen genereren ondernemingen inkomsten voor de betreffende regimes, die deze inkomsten vervolgens vaak niet ten goede laten komen aan de lokale bevolking. Daarnaast komt het voor dat lokale gemeenschappen direct worden geschaad door de activiteiten van de ondernemingen. Andere voorbeelden van schendingen op het gebied van mensenrechten zijn onrechtmatigheden tegen de lokale bevolking door personeel of ingehuurde veiligheidsdiensten van ondernemingen.

SPF is in het eerste halfjaar van 2022 met drie ondernemingen een dialoog gestart over een (vermeende) mensenrechtenschending.

TABEL 4.3.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING H1 2022¹

Onderneming	Gestart
Adani Ports & Special Economic Zone Ltd.	Q2 2022
Freeport-McMoRan, Inc.	Q1 2022
Rio Tinto Limited	Q1 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de eerste helft van 2022 zijn twee dialogen op het gebied van mensenrechten afgesloten.

In april 2022 is de dialoog met **Chevron** over belastingontwijking in Nigeria afgesloten, omdat er vanaf maart 2022 geen updates zijn over de rechtszaak van vennootschapsbelastingontwijking. De dialoog staat op groen (score 5: onder observatie).

Het Gerecht van de Europese Unie heeft in juli 2021 het besluit van de EU-Commissie bekrachtigd om een formeel onderzoek in te stellen naar de vraag of de fiscale behandeling van **NIKE, Inc.** in Nederland neerkwam op illegale staatssteun. Hoewel er sinds het ontstaan van de controverse veel tijd is verstreken, blijft ISS ESG de ontwikkelingen nauwlettend volgen. Het oranje oordeel van Nike is gewijzigd naar groen (score 5: onder observatie).

Arbeidsnormenschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de geconstateerde of vermeende arbeidsnormenschending. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen die verband houden met het voorkomen van nieuwe arbeidsnormenschendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact, OESO richtlijnen of de UN Guiding principles on Business & Human Rights, in het bijzonder de principes die gaan over arbeidsnormen, vormen financiële en reputatierisico's voor de onderneming en voor belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze beginselen. Mochten zij zich daaraan wel schuldig maken, dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat schendingen in de toekomst opnieuw zullen optreden.

Structurele schendingen van arbeidsnormen kunnen betrekking hebben op kinderarbeid en andere vormen van gedwongen arbeid in de ketens van toeleveranciers van ondernemingen. Ook discriminatie van bijvoorbeeld zwangere vrouwen of personeel met een bepaalde etnische achtergrond komt voor, zowel binnen ondernemingen zelf als binnen de ketens van toeleveranciers.

De onderneming moet aantonen dat de schending van UN Global Compact principes is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven.

SPF is in het eerste halfjaar van 2022 met zes ondernemingen een dialoog gestart rond een (vermeende) arbeidsnormenschending.

TABEL 4.3.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
ARBEIDSNORMSCHENDING H1 2022¹

Onderneming	Gestart
Carrefour SA	Q2 2022
Macy's, Inc.	Q2 2022
Mitsubishi Electric Corp.	Q1 2022
Sumitomo Corp.	Q1 2022
Target Corporation	Q2 2022
Wal-Mart Stores Inc.	Q2 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de eerste helft van 2022 zijn vier dialogen op het gebied van arbeidsnormen afgesloten.

Glencore werd beschuldigd van kinderarbeid in Democratische Republiek Congo. Het oordeel van deze dialoog is gewijzigd naar groen (score 5: onder observatie). Deze wijziging vond plaats omdat in november 2021 een rechtszaak omtrent kinderarbeid werd afgewezen waarin Glencore en haar volledige dochteronderneming Katanga Mining Ltd. deelnam. In februari 2022 informeerde Glencore ISS ESG over haar inspanningen om kinderarbeid in de Democratische Republiek Congo aan te pakken en verklaarde dat zijn dochteronderneming een Responsible Minerals Initiative-certificering heeft ondergaan, die een beoordeling van de risico's van kinderarbeid omvat.

De dialoog met **Mitsubishi Electric Corp.** is gewijzigd van oranje naar groen (score 4: wordt aan herstel gewerkt). Deze wijziging vond plaats omdat Mitsubishi Electric in maart 2022 aan ISS ESG heeft medegedeeld dat het, in overeenstemming met het bevel van het Thaise Hooggerechtshof, corrigerende maatregelen heeft genomen. Zo is het geschil tussen de lokale vakbond en IndustriALL bijgelegd, is de vakbondsvoorzitter in ere hersteld en is achterstallig loon uitbetaald.

Vanwege het gebrek aan informatie over de rol van SAIC Motor Corp. in de gedwongen arbeid door Oeigoeren en andere Islamitische minderheidsgroepen, is het oordeel gewijzigd van oranje naar groen (score 5: onder observatie).

UITGELICHT VESTAS: Vermeende schending van gezondheids- en veiligheidsnormen voor werknemers in Spanje

Opgeheven schending: Arbeidsnormen

In het voorjaar van 2019 publiceerde een Deense vakbond een reeks onderzoeksrapporten over de gezondheid van **Vestas** werknemers. Aan de hand van interviews en analyses van medische dossiers concludeerden de onderzoekers, dat werknemers van een dochteronderneming van Vestas longziekten en allergische reacties opliepen op het werk. De oorzaak was volgens de onderzoeken de langdurige blootstelling aan schadelijke stoffen tijdens werkzaamheden. De auteurs stelden dat 70 werknemers sinds 2015 long- en huidziekten opliepen in de fabrieken van Vestas. Na inspectie vroeg de Spaanse arbeidsinspectie aan Vestas om het veiligheidsbeleid van de onderneming te herzien.

Nieuwe, onafhankelijke audits die in 2021 zijn uitgevoerd, stelden vast dat Vestas nu voldoet aan de wettelijke voorschriften, ook voor chemicaliënbeheer. Vestas verwees in de dialoog met ISS ESG begin 2022 naar een audit van een derde partij uit 2019 waarin werd geconcludeerd dat de omgang met chemicaliën over het algemeen goed werd beheerd. In de dialoog verstrekte de onderneming ook informatie over het klachtenmechanisme. Ook is Vestas in dialoog met werknemersvertegenwoordigers. Sinds 2020 zijn er geen nieuwe beschuldigingen over gezondheidsklachten in de fabriek geweest.

We concluderen dat Vestas protocollen en beleid ten aanzien van veiligheid in de fabrieken heeft verbeterd en daarover adequaat heeft gerapporteerd. Om deze reden is het oordeel van oranje gewijzigd naar groen.

Milieuschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de gevonden schendingen van het UN Global Compact en de OESO richtlijnen en het ontwikkelen van beleid, systemen en rapportages die verband houden met het voorkomen van nieuwe milieuschendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact en de OESO richtlijnen, in het bijzonder de principes die gaan over milieu, vormen financiële, operationele en reputatierisico's voor de onderneming en voor haar belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen daarom te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze principes. Mochten zij zich wel daaraan schuldig maken, dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat de schendingen in de toekomst opnieuw optreden.

De dialoog wordt gevoerd aan de hand van SMART-doelstellingen. De onderneming moet aantonen dat een schending van UN Global Compact principes of OESO richtlijnen structureel is opgeheven waarbij het wenselijk is dat een externe onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven. Bij het opheffen van de schending moet ook gedacht worden aan het nemen van corrigerende maatregelen, schadeloosstelling van betrokkenen en het opzetten en uitvoeren van herstelplannen.

SPF is in het eerste halfjaar van 2022 met acht ondernemingen een dialoog opgestart rond een (vermeende) milieuschending.

**TABEL 4.3.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN
MILIEUSCHENDINGEN H1 2022¹**

Onderneming	Gestart
Bayer AG	Q2 2022
CNOOC Limited	Q2 2022
Exxon Mobil Corporation	Q2 2022
Petroleos Del Peru - Petroperu SA	Q2 2022
PT Pertamina (Persero)	Q2 2022
Rio Tinto Plc	Q1 2022
Stellantis NV	Q2 2022
Suncor Energy Inc.	Q2 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2021 is de dialoog met Halliburton afgesloten.

Pertamina, de exploitant die in verband wordt gebracht met een olie lekkage in 2019, heeft in de dialoog gedeeld dat haar werkzaamheden tot het herstel van het milieu is afgerond en dat het wacht op verificatie door de autoriteiten. Er zijn geen verdere ontwikkelingen met betrekking tot de mogelijke medeplichtigheid van **Halliburton** aan de olie lekkage. Het oordeel van oranje is gewijzigd van oranje naar groen (score 4: wordt aan herstel gewerkt).

Anti-corruptieschendingen

Omkoping en corruptie zijn niet verenigbaar met goed ondernemingsbestuur en hebben een negatieve invloed op de (creatie van) aandeelhouderswaarde. Het leidt tot nadelige economische, sociale en politieke uitkomsten. Overtredingen van internationale principes op het gebied van anticorruptie kunnen schadelijk zijn voor de reputatie van een onderneming en de waarde van merken.

Eén van de universele principes van het UN Global Compact en OESO richtlijnen is gericht op corruptie. Dit principe roept ondernemingen op preventieve en handhavingsmaatregelen in te stellen en een effectief systeem op te zetten voor de bestrijding van corruptie.

Dit engagementthema heeft als doel het anticorruptiebeleid en de maatregelen tegen corruptie bij ondernemingen te verbeteren. Daarnaast moet ook voldoende duidelijk worden gemaakt welke acties worden ondernomen tegen werknemers, tussenpersonen en onderaannemers die betrokken zijn bij beschuldigingen in verband met corruptie. Hierbij is het belangrijk dat er transparant wordt gecommuniceerd over verrichte onderzoeken en over doorgevoerde veranderingen.

SPF is in het eerste halfjaar van 2022 met twee ondernemingen een dialoog gestart rond een (vermeende) corruptieschending.

TABEL 4.3.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN CORRUPTIESCHENDINGEN H1 2022¹

Onderneming	Gestart
ING Groep NV	Q1 2022
Meituan	Q1 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de eerste helft van 2022 zijn vijf dialogen afgesloten op het gebied van anti-corruptie.

In de dialoog heeft **Ackermans & van Haaren NV** details gedeeld over het compliance programma van haar dochteronderneming Dredging Environmental & Marine Engineering NV, alsook de maatregelen die de vennootschap heeft genomen om corruptie te voorkomen. Gezien de genomen maatregelen en de geruime tijd die is verstreken sinds beschuldigingen van omkoping, heeft ISS ESG het oordeel gewijzigd van oranje naar groen (score 5: onder observatie).

De Braziliaanse federale aanklagers hebben sinds december 2021 geen informatie gedeeld om het tijdsbestek van de vermeende omkopingsactiviteiten van **Glencore** te verifiëren. Details van het vermeende wangedrag zijn daardoor nog steeds onduidelijk. Vanwege de onduidelijkheid is het oordeel van Glencore gewijzigd naar groen (score 5: onder observatie).

Het oordeel van **Qualcomm** is gewijzigd van oranje naar groen (score 5: onder observatie), omdat de onderneming maatregelen heeft genomen om risico's te voorkomen, op te sporen en te beperken. Deze maatregelen zijn gedeeld in de dialoog.

SAP SE heeft uitgebreide verbeteringen doorgevoerd op het gebied van compliance en anti-corruptiemaatregelen. Zo heeft SAP lokale nalevingseenheden in Zuid-Afrika en andere risicomarkten opgericht, verbeterde due diligence-controle doorgevoerd en een verbod ingesteld op verkoopcommissies van derden. Het oordeel van oranje is dan ook gewijzigd naar groen (score 5: onder observatie).

UITGELICHT SWEDBANK: Vermeende betrokkenheid bij witwassen in meerdere landen

Opgeheven schending: mensenrechten

De Estlandse en Zweedse openbaar aanklagers doen onderzoek naar beschuldigingen van witwassen door **Swedbank**, in de periode tussen 2011 en 2017. Internationale media maakten in maart 2019 bekend dat ook de New York State Department of Financial Services (DFS) een onderzoek had ingesteld naar witwaspraktijken door Swedbank. Tussen 2007 en 2015 zou geld door de Baltische staten zijn gesluisd. Swedbank gaf in september 2019 toe onvoldoende te hebben gedaan om witwaspraktijken met behulp van Swedbank's diensten in Estland en Zweden, te voorkomen. Sindsdien implementeerde de bank aanvullende maatregelen om witwassen te voorkomen.

In de dialoog met ISS ESG heeft de bank gerapporteerd over de genomen maatregelen ter naleving van de regelgeving. Zo heeft het 244 initiatieven geïnitieerd om witwassen tegen te gaan. In de dialoog met ISS ESG in februari 2021 heeft Swedbank bevestigd dat 90 procent van dit actieplan is voltooid. Swedbank is transparant over de maatregelen die de bank heeft implementeert. In 2022 zijn deze maatregelen goedgekeurd door de Estse financiële toezichthouder. Het oordeel is daardoor gewijzigd van oranje naar groen.

5. Bijlagen

5.1. Uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het UN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

5.2. Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2016 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering

Principe De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad

van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het

inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

5.3. Uitsluitingen per 30-06-2022

Controversiële wapens

Zie onderstaand de uitsluitingslijst voor ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens⁶:

- Adecco Group AG
- AECOM
- Aerojet Rocketdyne Holdings Inc
- Airbus SE
- Alten SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.
- Arys Industries Ltd
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems PLC
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Co/The
- Booz Allen Hamilton Holding Corp
- Brookfield Asset Management Inc
- Brookfield Business Partners L.P.
- BWX Technologies Inc
- CACI International Inc
- CAE Inc
- China Aerospace Science & Industry Group Corp.
- China Aerospace Science & Technology Corp.
- China National Nuclear Corp.
- China North Industries Corp.
- China North Industries Group Corp., Ltd.
- China Poly Group Co., Ltd.
- China Shipbuilding Industry Co., Ltd.
- CNIM Group SA
- Cohort PLC
- Doosan Enerbility Co Ltd
- Eaton Corp PLC
- Fluor Corp
- Fortive Corp
- General Dynamics Corp
- Hitachi Zosen Corp
- Honeywell International Inc
- Huntington Ingalls Industries Inc
- Jacobs Engineering Group Inc
- Johns Hopkins University
- KBR Inc
- Kier Group PLC
- Kratos Defense & Security Solutions Inc
- L3Harris Technologies Inc
- Larsen & Toubro Ltd
- Leidos Holdings Inc
- Leonardo SpA
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corp
- Lumibird
- Moog Inc
- Morgan Sindall Group PLC
- Motovilicha Plants PJSC
- MTAR Technologies Ltd.
- Northrop Grumman Corp

- Parsons Corp
- Poongsan Corp
- Poongsan Holdings Corp
- Premier Explosives Ltd
- Raytheon Technologies Corp
- Rolls-Royce Holdings PLC
- S&T Dynamics Co Ltd
- S&T Holdings Co Ltd
- Safran SA
- Sandhar Technologies Ltd.
- Science Applications International Corp
- Serco Group PLC
- SGL Carbon SE
- Solar Industries India Ltd.
- Spirit AeroSystems Holdings Inc
- Steel Partners Holdings LP
- Tennessee Valley Authority
- Textron Inc
- Thales SA
- Ultra Electronics Holdings PLC
- Walchandnagar Industries Ltd
- Wartsila OYJ Abp

Per 1 juli 2022 is geen van de ondernemingen in het beleggingsuniversum betrokken bij de productie van biologische- en/of chemische wapens

Tabak

Binnen het beleggingsuniversum zijn de volgende ondernemingen aangemerkt als tabaksproducent⁷:

- 22nd Century Group, Inc.
- Al-Eqbal Co. for Investment Plc
- Altria Group Inc
- BADECO ADRIA dd
- British American Tobacco Malaysia Bhd.
- British American Tobacco PLC
- Cia de Distribucion Integral Logista Hol
- Coka Duvanska Industrija AD
- Duvanski Kombinat ad Podgorica
- Eastern Co SAE
- Fabrika duvana Banja Luka AD
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Gudang Garam Tbk PT
- Hrvatski Duhani dd
- Imperial Brands PLC
- Japan Tobacco Inc
- Karelia Tobacco Co., Inc.
- Khyber Tobacco Co. Ltd.
- KT&G Corp
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Ltd.
- Old Holdco, Inc.
- Philip Morris International Inc
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- RLX Technology Inc
- Scandinavian Tobacco Group A/S

⁶ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

⁷ Bron: Achmea Investment Management, Bloomberg

- Sinnar Bidi Udyog Ltd.
- SITAB
- Smoore International Holdings Ltd
- Starfleet Innotech, Inc.
- Strumica Tabak AD
- Swedish Match AB
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corp/VA
- Vector Group Ltd
- VST Industries Limited

Steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctische olie- en gas

Uitsluitingen per 1 juli 2022, waarvan green bonds tevens niet toegestaan zijn:

- AC Energy Corp
- Adani Electricity Mumbai Ltd.
- ADANI POWER LIMITED
- Adaro Energy Indonesia Tbk PT
- AES Corp/The
- AGL Energy Ltd
- Alliance Resource Operating Partners LP
- Antero Resources Corp
- Arch Resources Inc
- Ascent Resources Utica Holdings LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Company Limited
- Baytex Energy Corp
- Birchcliff Energy Ltd
- Bukit Asam Tbk PT
- Callon Petroleum Co
- Canadian Natural Resources Ltd
- Capital Power Corp
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Centennial Resource Development Inc/DE
- Centennial Resource Production LLC
- CESC LTD
- Chesapeake Energy Corp
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- CHINA POWER
- China Resources Power Holdings Co Ltd
- China Shenhua Energy Co Ltd
- China Shenhua Energy Co Ltd
- Civitas Resources Inc
- CNX Resources Corp
- Coal India Ltd
- Comstock Resources Inc
- CONSOL Energy Inc
- Continental Resources, Inc.
- Coterra Energy Inc
- Crescent Energy Inc
- Crescent Point Energy Corp
- CREW ENERGY INC.
- Devon Energy Corp
- Diamondback Energy Inc
- Electric Power Development Co Ltd
- Electricity Generating PCL
- ENEA SPOLKA AKCYJNA
- Enerplus Corp
- Engie Energia Chile S.A.
- EOG Resources Inc
- EQT Corp
- Eskom Holdings SOC Ltd.
- ETSA Utilities Finance Pty Ltd.
- Exxaro Resources Ltd
- GD Power Development Co Ltd
- Genesis Energy Ltd
- GEO ENERGY RESOURCES LIMITED
- Great River Energy
- GUJARAT MINERAL DEVELOPMENT CORPORATION LIMITED
- Gulfport Energy Corp
- Hero Asia Investment Ltd.
- HK ELECTRIC INVESTMENTS LIMITED
- HKELECTRIC-SS
- Hokuriku Electric Power Co
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Huaneng Power International Inc
- Huaneng Power International Inc
- Indo Tambangraya Megah Tbk PT
- INNER MONGOLIA YITAI COAL CO., LTD
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Laredo Petroleum Inc
- LLPL Capital Pte Ltd.
- lu'an EED
- Magnolia Oil & Gas Corp
- Marathon Oil Corp
- Maritime Link Financing Trust
- Matador Resources Co
- MEG Energy Corp
- MGE Energy Inc
- National Fuel Gas Co
- New Hope Corp Ltd
- Northern Oil and Gas Inc
- Nova Scotia Power, Inc.
- NTPC Ltd
- Oasis Petroleum Inc
- Occidental Petroleum Corp
- OGK-2 PJSC
- Okinawa Electric Power Co Inc/The
- Ovintiv Inc
- PDC Energy Inc
- Peabody Energy Corp
- Peyto Exploration & Development Corp
- PGE Polska Grupa Energetyczna SA
- Pioneer Natural Resources Co
- PPL Corp
- PT Delta Dunia Makmur Tbk
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- Range Resources Corp

- RELIANCE POWER LIMITED
- Resorts World Las Vegas LLC
- SDIC Power Holdings Co Ltd
- Shaanxi Coal Industry Co Ltd
- SHAN XI HUA YANG GROUP NEW ENERGY CO., LTD.
- Shenergy Company Limited
- Shenzhen Energy Group Co Ltd
- Shikoku Electric Power Co Inc
- SM Energy Co
- Southwestern Energy Co
- Suncor Energy Inc
- Tata Power Co Ltd/The
- Tellurian Inc
- Tenaga Nasional Bhd
- TUCSON ELECTRIC POWER COMPANY
- United Tractors Tbk PT
- Washington H Soul Pattinson & Co Ltd
- Whitehaven Coal Ltd
- Whiting Petroleum Corp
- Yankuang Energy Group Co Ltd
- Yankuang Energy Group Co Ltd
- Zhejiang Zheneng Electric Power CO., LTD

Uitsluitingen per 1 juli 2022, waarvan green bonds wel zijn toegestaan:

- Aboitiz Equity Ventures Inc
- Adani Transmission Ltd
- African Rainbow Minerals Ltd
- AKSA ENERJI URETIM ANONIM SIRKETI
- Albioma SA
- ALLETE Inc
- Alliant Energy Corp
- Alpha Metallurgical Resources Inc
- Ameren Corp
- American Electric Power Co Inc
- APA Corp
- Apache Corporation
- ARC Resources Ltd
- Astra International Tbk PT
- Ayala Corp
- Black Hills Corp
- Bulgarian Energy Holding EAD
- California Resources Corp
- Cenovus Energy Inc
- CenterPoint Energy Inc
- CEZ AS
- Chevron Corp
- China Coal Energy Co Ltd
- China Longyuan Power Group Corp Ltd
- Chubu Electric Power Co Inc
- Chugoku Electric Power Co Inc/The
- CLP Holdings Ltd
- CMS Energy Corp
- Colbun S.A.
- Comision Federal de Electricidad SA de CV
- ConocoPhillips
- ContourGlobal PLC
- ContourGlobal Power Holdings SA

- Coronado Global Resources Inc
- DMCI HOLDINGS INC.
- Dominion Energy Inc
- DTE Energy Co
- Duke Energy Corp
- EDP - Energias de Portugal SA
- Emera Inc
- EnBW Energie Baden-Wuerttemberg AG
- ENBW International Finance BV
- Enel Chile SA
- Enel Generacion Chile S.A.
- Energia Finance AB
- Engie Brasil Energia SA
- Evergy Inc
- First Pacific Co Ltd
- FirstEnergy Corp
- Genting Bhd
- Global Power Synergy PCL
- GS Holdings Corp
- Guangdong Investment Ltd
- Guanghui Energy Co Ltd
- Hess Corp
- Hokkaido Electric Power Co Inc
- IDACORP Inc
- Imperial Oil Ltd
- Inter Rao Yees Pao
- Israel Electric Corp. Ltd.
- Itochu Enex Co Ltd
- Japan Petroleum Exploration Co Ltd
- Jardine Matheson Holdings Ltd
- JASTRZEBSKA SPOLKA WEGLOWA SPOLKA AKCYJNA
- JINDAL STEEL AND POWER LIMITED
- JUNZHENG
- Kansai Electric Power Co Inc/The
- Korea Electric Power Corp
- Kyushu Electric Power Co Inc
- Manila Electric Co
- Murphy Oil Corp
- NiSource Inc
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Natural Gas Co.
- NorthWestern Corp
- OCI Company Ltd.
- OGE Energy Corp
- Origin Energy Ltd
- Otter Tail Corp
- Paramount Resources Ltd
- Pinnacle West Capital Corp
- PNM Resources Inc
- Portland General Electric Co
- Power Assets Holdings Ltd
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- Puget Energy, Inc.
- Ratch Group PCL
- RWE AG
- Sembcorp Industries Ltd
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co Ltd
- Southern Co/The

- Tampa Electric Company
- TATNEFT' PAO
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co Ltd
- Teck Resources Ltd
- Tennessee Valley Authority
- Tohoku Electric Power Co Inc
- TORRENT POWER LIMITED
- Tourmaline Oil Corp
- TransAlta Corp
- Vedanta Ltd

- Veolia Environnement SA
- Vistra Corp
- WEC Energy Group Inc
- Xcel Energy Inc

UN Global Compact

Per 1 juli 2022 zijn wereldwijd 29 ondernemingen voor beleggingen uitgesloten van het relevante beleggingsuniversum vanwege structurele schendingen van internationaal breed geaccepteerde normen. Zie tabel 3.4.3.1 voor het volledige overzicht.

TABEL 5.3.1 UITSLUITINGSLIJST STRUCTURELE NORMSCHENDERS PER 1 JULI 2022¹

Onderneming	Norm	Schending
Altice Financing SA		Recht op zelfbeschikking
B Communications LTD		Recht op zelfbeschikking
Bank Hapoalim		Recht op zelfbeschikking
Bank Leumi Le-Israel		Recht op zelfbeschikking
Bezeq The Israeli Telecom Co		Recht op zelfbeschikking
CELLCOM ISRAEL		Recht op zelfbeschikking
Centrais Eletricas Brasileiras SA		Recht op zelfbeschikking
Cia Energetica de Minas Gerais		Rechten van inheemse volken
Elsewedy Electric Co.		Milieuvuiling
Enbridge, Inc.		Rechten van inheemse volken
Energy Transfer Operating LP		Rechten van inheemse volken
First International Bank Of Israel Ltd/T		Recht op zelfbeschikking
General Dynamics Corp		Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
Israel Discount Bank Ltd		Recht op zelfbeschikking
NTPC Ltd		Milieuvuiling
Marathon Petroleum Corp.		Rechten van inheemse volken
Mizrahi-Tefahot Bank		Recht op zelfbeschikking
Partner Communications Co. Ltd		Recht op zelfbeschikking
Phillips 66		Rechten van inheemse volken
POSCO Holdings		Obstructie vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
Power Construction Corporation of China, Ltd		Milieuvuiling
Raytheon Technologies Corp		Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
Red Rock Resorts Inc		Obstructie vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
Serco Group PLC		Recht om niet onderworpen te worden aan foltering en andere wrede, onmenselijke en ontorende behandeling of bestraffing
Station Casinos LLC		Obstructie vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
Sumitomo Chemical Co		Milieuvuiling
Syngenta AG		Milieuvuiling
Vale S.A. / Vale SA Pfd A		Recht op zelfbeschikking
XPO Logistics		Arbeidsomstandigheden

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

Landen

Staatsbedrijven die per 1 juli zijn uitgesloten:

- Alrosa PJSC
- Development Bank Belarus
- Federal Hydro-Generating Company Rushydro Pao
- Gazprom PJSC
- Inter Rao Yees Pao
- Motovilicha Plants PJSC
- OGK-2 PJSC
- Promsvyazbank PJSC
- Rosneft Oil Co.
- Rosselkhozbank JSC
- Russian Railways JSC
- SABIC Agri-Nutrients Co
- Saudi Arabian Mining Co
- Saudi Arabian Oil Co
- Saudi Basic Industries Corp
- Saudi Electricity Co
- Saudi National Bank/The
- Saudi Telecom Co
- Sberbank of Russia PJSC
- SCF Capital Ltd
- State Transport Leasing Co OJSC
- Transneft PJSC
- Vnesheconombank
- VTB Bank PJSC
- Yanbu National Petrochemical Co

Sudan	x			x
Somalia	x	x	x	x
South Sudan	x	x	x	
Syria	x	x	x	x
Turkmenistan	x	x		
Uzbekistan				x
Venezuela	x			
Yemen	x		x	
Zimbabwe				x

TABEL 5.3.2 LANDEUITSLUITINGEN PER 1 JULI 2022

Country exclusions	Anti-corruption	Human rights	Arbeidsnormen	Sanctiewet
Afghanistan	x			
Burundi	x		x	
Belarus				x
Democratic Republic of the Congo	x			
Central African Republic		x	x	x
Congo Republic	x			
Eritrea		x		
Equatorial Guinea	x	x		
Guinea-Bissau	x			
Haiti	x			
Iran				x
North Korea	x	x		x
Libya	x		x	
Myanmar			x	
Russia				x
Saudi Arabia		x		

5.4. Lijst van ondernemingen: Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialog geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	15-7-2021	Arbeidsnormen
2	Acciona SA	15-1-2021	Mensenrechten
	Acciona SA	15-1-2021	Milieu
3	Ackermans & van Haaren NV	15-10-2021	Corruptie
4	Adani Ports & Special Economic Zone Ltd.	15-4-2022	Mensenrechten
5	Alibaba Group Holding Ltd.	15-7-2021	Corruptie
6	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Corruptie
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Mensenrechten
7	ALROSA PJSC	15-4-2021	Milieu
8	Amazon.com, Inc.	15-10-2017	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-1-2019	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-1-2021	Arbeidsnormen
9	ArcelorMittal SA	15-1-2021	Milieu
	ArcelorMittal SA	15-1-2021	Milieu
10	Bayer AG	15-4-2022	Milieu
11	boohoo group Plc	15-10-2020	Arbeidsnormen
12	Carrefour SA	15-4-2022	Arbeidsnormen
13	Chevron Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
14	CNOOC Limited	15-4-2022	Milieu
15	Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2019	Arbeidsnormen
16	Daimler AG	15-4-2017	Milieu
17	Daqo New Energy Corp.	15-7-2021	Arbeidsnormen
18	Deutsche Telekom AG	15-7-2020	Arbeidsnormen
19	Ecopetrol SA	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Ecopetrol SA	15-7-2021	Milieu
20	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu
21	Eni S.p.A.	15-3-2019	Arbeidsnormen
	Eni S.p.A.	15-3-2019	Milieu
22	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten
	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten
23	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	15-7-2017	Milieu
24	First Quantum Minerals Ltd.	15-7-2019	Milieu
25	FirstEnergy Corp.	15-4-2021	Corruptie
26	Freeport-McMoRan, Inc.	15-1-2022	Mensenrechten

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
	Freeport-McMoRan, Inc.	15-1-2022	Milieu
27	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
28	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
29	Glencore plc	15-7-2020	Arbeidsnormen
	Glencore plc	15-7-2020	Corruptie
	Glencore plc	15-7-2020	Mensenrechten
30	Grupo México S.A.B.	22-3-2019	Mensenrechten
	Grupo México S.A.B.	8-5-2019	Milieu
31	Halliburton Co.	15-1-2020	Milieu
32	Hangzhou Hikvision Digital Technology Co., Ltd.	15-1-2020	Mensenrechten
33	Hochtief AG	15-1-2021	Mensenrechten
	Hochtief AG	15-1-2021	Mensenrechten
34	Hon Hai Precision Industry Co., Ltd.	15-10-2020	Arbeidsnormen
35	Iberdrola SA	15-4-2021	Mensenrechten
	Iberdrola SA	15-4-2021	Milieu
36	ING Groep NV	15-1-2022	Corruptie
37	Jardine Matheson Holdings Limited	15-4-2021	Mensenrechten
38	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
39	Kobe Steel, Ltd.	15-1-2020	Milieu
40	LG Chem Ltd.	15-10-2020	Mensenrechten
41	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2021	Corruptie
42	Macy's Inc	15-4-2022	Arbeidsnormen
43	McDonald's Corp.	15-10-2020	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialog geïnitieerd	Normschending
44	Meituan	15-1-2022	Corruptie
45	Meta Platforms, Inc.	28-3-2019	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
46	Mitsubishi Electric Corp.	15-1-2022	Arbeidsnormen
47	Mitsui & Co.,Ltd	15-1-2020	Mensenrechten
	Mitsui & Co.,Ltd	15-1-2020	Milieu
48	NIKE, Inc.	15-7-2018	Mensenrechten
49	Oil Co. LUKOIL PJSC	15-7-2019	Milieu
50	Pegatron Corp	15-1-2021	Arbeidsnormen
51	Petróleo Brasileiro (Petrobras)	15-10-2021	Milieu
52	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
53	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
54	Petroperu SA	15-4-2022	Milieu
55	PT Astra International Tbk	15-4-2021	Mensenrechten
56	PT Pertamina (Persero)	15-4-2022	Milieu
57	QUALCOMM Incorporated	15-4-2021	Corruptie
58	Raytheon Technologies Corporation	15-1-2021	Mensenrechten
59	Renault SA	15-7-2019	Milieu
60	Rio Tinto plc	15-10-2020	Milieu
	Rio Tinto plc	15-1-2022	Mensenrechten
61	SAIC Motor Corp. Ltd.	15-10-2020	Arbeidsnormen
62	SAMSUNG C&T CORPORATION	15-1-2021	Mensenrechten
	SAMSUNG C&T CORPORATION	15-1-2021	Milieu
63	SAP SE	15-10-2021	Corruptie
64	Securitas AB	15-10-2021	Mensenrechten
65	Sibanye-Stillwater Ltd.	15-10-2019	Mensenrechten
66	SK Inc.	17-1-2020	Corruptie
	SK Inc.	15-10-2021	Mensenrechten
67	SK Innovation Co., Ltd	15-1-2020	Corruptie
68	Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	15-1-2021	Mensenrechten
	Sociedad Quimica y Minera de Chile S.A. (SQM)	15-1-2021	Milieu
69	Stellantis NV	15-4-2022	Milieu
70	Sumitomo Corporation	15-1-2022	Arbeidsnormen
71	Suncor Energy Inc.	15-4-2022	Milieu
72	Swedbank AB	15-10-2021	Corruptie
73	Target Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
74	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	17-10-2021	Corruptie
75	BASF	15-7-2021	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
76	Lonza Group	15-7-2021	Milieu
77	The Coca-Cola Co.	15-4-2020	Arbeidsnormen
78	Top Glove Corp. Bhd.	15-4-2021	Arbeidsnormen
79	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
80	Tyson Foods, Inc.	15-10-2020	Arbeidsnormen
81	UBS AG	15-10-2021	Mensenrechten
82	UBS Group AG	15-10-2021	Mensenrechten
83	Verizon Communications, Inc.	15-7-2020	Arbeidsnormen
84	Vestas Wind Systems A/S	4-12-2019	Arbeidsnormen
	Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Mensenrechten
85	Volkswagen AG	15-7-2019	Milieu
86	Wal-Mart Stores, Inc.	15-4-2022	Arbeidsnormen

5.5. MVB in de beleggingsportefeuille

TABEL 5.5.1

Beleggingscategorieën	Uitsluiten wapens	Uitsluiten GC Schenders	Uitsluiten landen	Uitsluiten Tabak	Uitsluiten Kolen en teerzanden	ESG Integratie*	Stemmen	Normatieve engagement
Staatsobligaties	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.
Credits	V	V	n.v.t.	V	V	V	n.v.t.	V
High Yield	V	V	n.v.t.	V	V	n.v.t.	n.v.t.	V
EMD HC	V	V	V	V	V	V	n.v.t.	n.v.t.
EMD LC	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Hypotheek	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.
Vastgoed**	V	V	n.v.t.	V	V	V	V	n.v.t.
Aandelen**	V	V	n.v.t.	V	V	V	V	V
Private Equity**	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.
Infrastructuur**	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.
Liquide middelen**	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	V	n.v.t.	n.v.t.

*Met ESG Integratie wordt bedoeld het expliciet meenemen van ESG informatie in het beleggingsproces met als doel een verbeterde risico-rendementsverhouding.

**Beleidsbeheerder toegepast

LEGENDA

Niet toepasbaar	n.v.t.
Toegepast door SPF	V
Beleidsbeheerder toegepast	V
Niet toegepast	X

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingenlijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren.

U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.

Disclaimer uitsluiting

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingenlijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingenlijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.